

Кнейслер О.В.,
доцент, кандидат економічних наук,
докторант кафедри міжнародних фінансів
Тернопільського національного економічного університету,
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПОЗИТИВНІ ЗРУШЕННЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

Анотація. У статті досліджено основні тенденції функціонування світового ринку перестраховування. Визначено проблеми на ринку в умовах глобальної економічної кризи та позитивні зрушення у його розвитку в посткризовий період.

Ключові слова: міжнародне перестраховування, світовий ринок перестраховування, перестраховальна премія, перестраховальні компанії.

Вступ. Процес розширення інтеграційних взаємозв'язків між державами та поглиблення глобалізаційних процесів у світі безпосередньо впливають на розвиток ринкового середовища, зокрема і на забезпечення умов глобального розвитку міжнародного ринку перестраховування.

Інтеграція у сфері перестраховування, основним проявом якої є перестраховування ризиків зарубіжних страховиків, експансія іноземного капіталу, створення спільних перестрахових компаній чи пулів, посилює взаємозв'язки та взаємозалежності між національними ринками перестраховування, сприяє взаємному зближенню учасників ринків у контексті переплетіння їх економічних інтересів в межах світового масштабу з метою забезпечення глобального перестраховального захисту.

Національна економіка та її інституційні одиниці стають внутрішньою органічною складовою світового ринкового середовища, а перестраховальний ринок розглядається в якості структурної частини світового ринку перестраховування. Саме тому, вивчення проблемних тенденцій функціонування та перспектив розвитку світового перестраховального ринку є вкрай важливим для національних перестраховиків з метою визначення їх конкурентної позиції та забезпечення конкурентних переваг, формування ефективної системи перестраховування, інтегрованої у світовий страховий простір.

Окремі проблемні тенденції на світовому ринку перестраховування розглядалися багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими-економістами, зокрема: О.О. Гаманковою, О.В. Козьменко, Н.В. Ткаченко, К.Є. Турбіною. Водночас, недостатньо вивченими є питання розвитку міжнародного перестраховального ринку в кризовий і посткризовий періоди, що потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем функціонування міжнародного ринку перестраховання в умовах кризових явищ світової економіки та позитивних зрушень на ньому в посткризовий період. Відповідно до поставленої мети основними завданнями дослідження є: окреслити основні тенденції на світовому ринку перестраховання, виявити проблемні аспекти та визначити напрями його розвитку.

Результати. Тенденції розвитку міжнародного ринку перестраховання визначаються загальними закономірностями функціонування світової економіки, динамікою нарощування перестраховальних премій у галузі перестраховання та її капіталізації. За даними International Association of Insurance Supervisors (IAIS) спостерігається зростання обсягу світової перестраховальної премії впродовж 2000-2010 рр. (рис. 1).

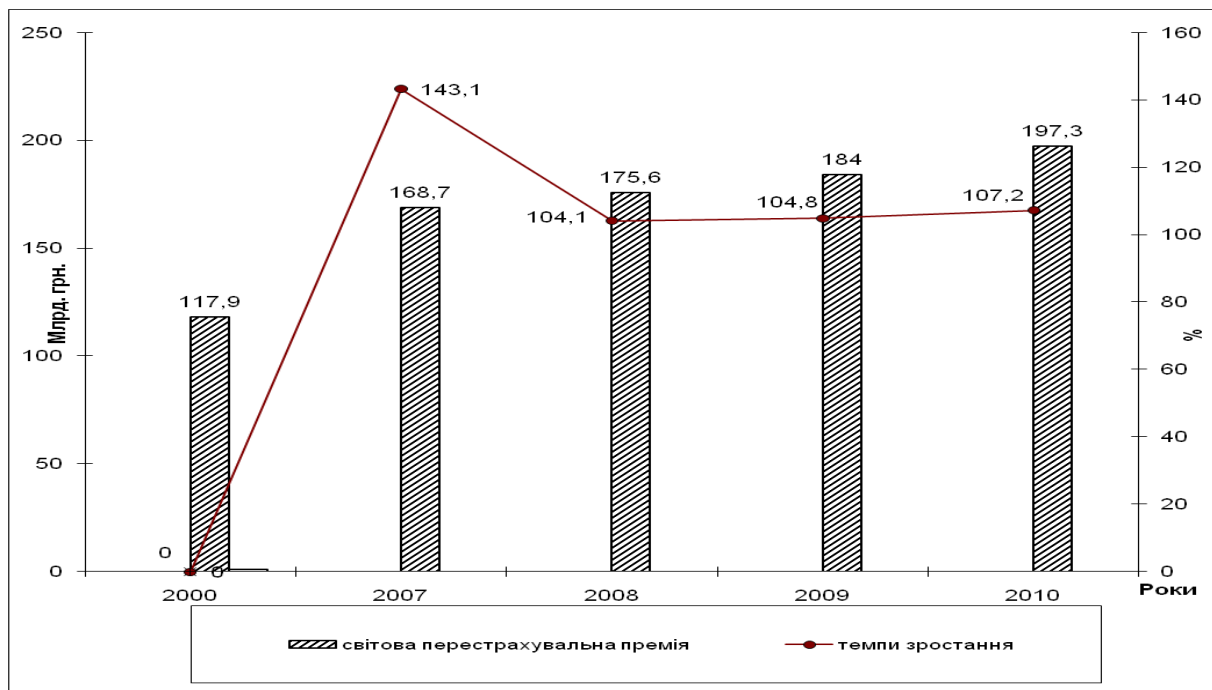

Рис. 1. Динаміка обсягу світової перестраховальної премії за 2000-2010 рр. (млрд. дол. США) [1, с.13; 2, с.8]

Така тенденція є очевидною та зумовлена низкою чинників: подорожчанням перестраховальних ризиків, появою нових продуктів у перестрахованні, підвищенням попиту на перестраховальні послуги у зв'язку із розширенням масштабів катастрофічних ризиків та збільшенням збитків від їх настання, підвищенням якості ризик-менеджменту перестраховиків.

При цьому, темпи нарощування світової премії за операціями перестраховання за 2000-2007 рр. становлять 143,1%, приблизно 20% кожного року. Тоді як за останні три роки перестраховальні надходження

збільшуються, однак значно нижчими темпами: на 104,1% в 2008 році, 104,8% у 2009 році порівняно з 2007 та 2008 роками, на 107,2% в 2010 році на противагу 2009 року.

Причиною відповідних змін у 2008-2009 рр. є глобальна економічна криза, яка негативно вплинула на світовий ринок перестраховування. Зокрема, незважаючи на зростання, хоча і мізерне, обсягу перестраховальної премії в 2008 році (на 4,1%), динаміка розвитку перестраховування є вкрай нерівномірною. Скажімо, зростання перестраховального бізнесу у світі в 2008 році (на 5%) відбулося за рахунок збільшення надходжень премій з перестраховування майнових ризиків та ризиків від нещасних випадків, при цьому ринкова частка найбільших десяти перестраховиків становить 81% і знаходиться на рівні 2007 року.

Зазначимо, що суттєвий вплив світової економічної кризи особливо відчули глобальні страховики, обсяг капіталу у яких знизився на 25-30%. Водночас зріс інтерес до операцій з вивільнення капіталу у вигляді квотного перестраховування та перестраховування ексцеденту суми, що призвело до поновлення та вдосконалення договорів перестраховування і збільшення премій за ними. Негативні тенденції 2008 року на світовому страховому ринку зумовлюють зниження капіталу у перестраховиків на 69 млрд. дол. США (на 17%) порівняно з 2007 роком (рис. 2).

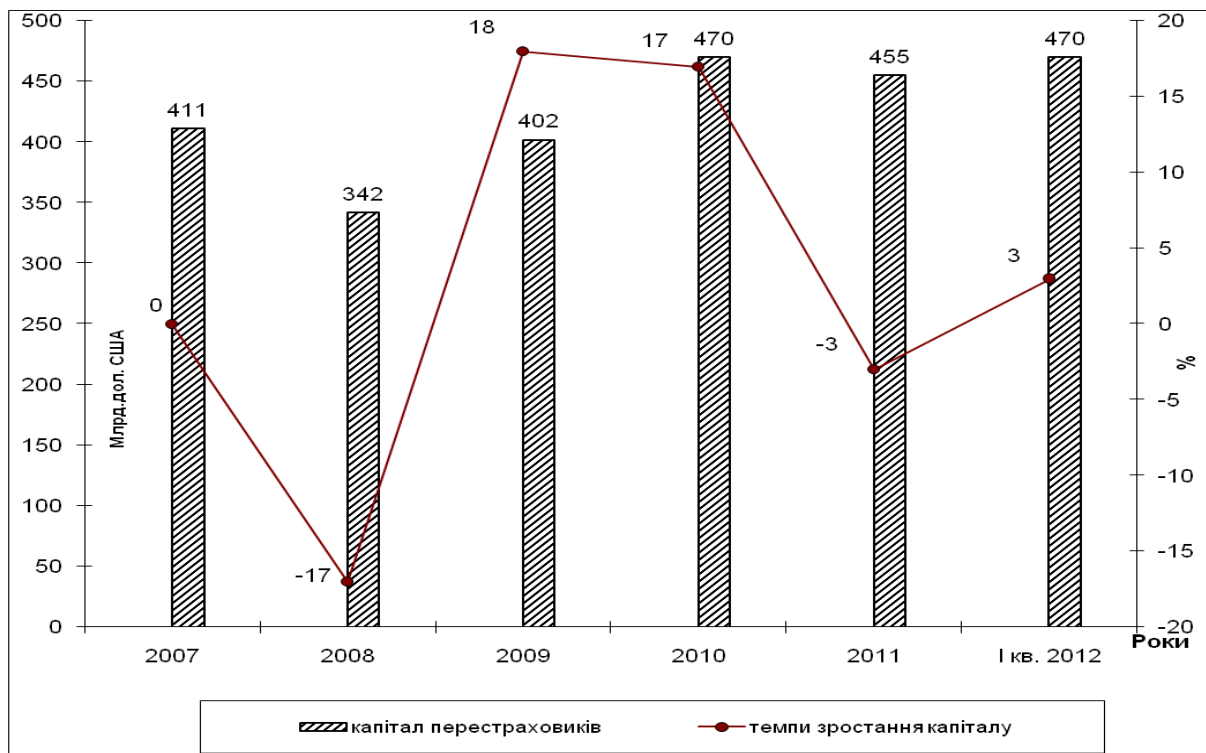

Рис. 4.3. Динаміка капіталу світових перестраховиків впродовж 2007-І кв. 2012рр., млрд. дол. США [3]

Основним компонентом, що безпосередньо вплинув на різке зниження обсягів капіталу світових перестраховиків в 2008 році були інвестиційні збитки, які становили 12% бази капіталу. Практично у 2 рази нереалізовані інвестиційні збитки перевищували обсяг викуплених акцій.

Серед перестраховиків в 2008 році у компанії White Mountains відбулося найбільше скорочення акціонерного капіталу (на 38%) до 2,9 млрд. дол. США, більше половини якого припало на зворотній викуп компаніями власних акцій. Суттєвий вплив на зниження обсягів акціонерного капіталу на 36% у Swiss Re завдали викуп акцій, нереалізовані інвестиційні збитки, виплата дивідендів. Для балансових звітів практично усіх світових перестраховиків домінуючою тенденцією 2008 року було скорочення обсягів їх капіталу. Однак, окремими компаніями заявлено про його зростання. Так, у Allied World акціонерний капітал зростає на 8% за рахунок чистого доходу [4, с.33].

Неефективними виявилися M&A-угоди на ринку перестраховування в кризовий 2008 рік. Зазначимо, що активізація процесів зі злиття і поглинання, як форма консолідації на світовому ринку, набула особливого розвитку в епоху глобалізації з метою зміцнення та посилення позицій перестраховиків, нарощування їх страхового капіталу та підвищення перестрахової місткості, придбання компаній-монополістів з широким спектром бізнесу. Однак, потенційні вигоди від практики проведення злиття і поглинань реальні за умов стабілізації світових фінансових ринків.

Відповідно, в результаті M&A-угод на ринку перестраховування, поглинання ARMtech компанією Endurance Specialty наприкінці 2007 року призвело до зростання премій в 2008 році на 26%, що пояснюється охопленням значного страхового поля з агростраховування (92%), проте часткового негативного ефекту від скорочення обсягів премій на перестраховальному ринку (на 23%). Водночас, в процесі придбання перестраховиком Validus компанії Talbot у 2007 році збільшується обсяг валових страхових премій на 38%, однак на фоні загального зростання в 2008 році спостерігається зниження перестраховальних премій на 2% у Validus Re [4, с.35].

У розрізі діяльності інших світових перестраховиків-лідерів помітні аналогічні негативні тенденції до скорочення їх перестраховального бізнесу. Так, в Arch Capital та Everest Re у 2008 році відбувається падіння обсягу валових страхових премій на 11%, що зумовлено скороченням страхування від нещасних випадків. При цьому зменшення на 10% страхових надходжень від загального обсягу продаж у Everest Re забезпечило різке зниження премій на перестраховальному ринку США за рік (на 20%), падіння на 13% та 15% відповідно на страховому ринку США та Бермудів. Аналогічна динаміка характерна для валових премій перестрахової компанії XL Capital, у якої вони знизилися на 8% у 2008 році

в результаті падіння страхових премій на 2% та перестраховальних – на 15%.

Однак, окрім негативних тенденцій, на світовому ринку перестраховання в 2008 році простежуються позитивні зрушення. Зокрема: поступова інтеграція національних перестраховальних ринків та формування глобального страхового простору; запровадження міжнародних принципів і норм регулювання перестраховальних процесів на окремих національних ринках, взаємне визнання міжнародних стандартів звітності і обліку; вдосконалення та впровадження сучасних інформаційних технологій; домінування на ринку міжнародних об'єднань перестраховиків внаслідок злиття або поглинання; формування ефективної світової системи ризик-менеджменту та використання її елементів на національних ринках.

Помітне зростання, хоча і незначне, обсягів світового перестраховального ринку в посткризових 2009-2010 роках, відповідно до якого перестраховальні премії збільшуються на 104,8% та 107,2%. При цьому, у 2010 році перестраховальна премія на світовому ринку страхування становить 197,3 млрд. дол. США, що займає досить низьку частку у валових страхових преміях – близько 4,6%. Така динаміка зумовлена високим рівнем капіталізації світових страховиків-лідерів, що дозволяє їм утримувати на власній відповідальності значні за розмірами ризики. Зростає капітал і у світових перестраховиків впродовж 2009-2010 рр.: від 342 млрд. дол. США в 2008 році до 470 млрд. дол. США в 2010 році (на 37%) за рахунок настання незначних катастрофічних ризиків, позитивних зрушень на фінансових ринках, ефективного управління капіталом. Відповідно, перестраховальні премії становлять 8% від валових страхових премій за ризиковим страхуванням та 1,2% – за страхуванням життя.

Незначна стабілізація на фінансових ринках супроводжується певним поживаленням діяльності на ринку M&A та підвищенням ефективності угод злиття і поглинання в 2009-2010 рр., рушійною силою укладання яких стали консолідація перестраховиків та диверсифікація портфелів компаній з метою розширення існуючих напрямів бізнесу та отримання нових каналів збуту. Так, за період 2009-2010 рр. на світовому страховому ринку здійснено 29 угод зі злиття і поглинання на суму 16 199,7 млн. дол. США, у тому числі у його перестраховальному сегменті – укладено лише 5 угод в розмірі 6731,5 млн. дол. США. (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, на світовому перестраховальному ринку в 2009 році укладено M&A-угод на суму 4871,3 млн. дол. США, що перевищує вартість угод у 2010 році в 2,6 разів. Найдорожчою була угода зі злиття і поглинання в 2009 році, зокрема, при поглинанні перестрахової компанії Paris Re Holdings Limited швейцарським страховиком Partner Re

Ltd. У 2010 році Max Capital Group придбала Harbor Point Re за 1521 млн. дол. США.

Таблиця 1

M&A-угоди на світовому ринку перестраховання за період 2009-2010 рр.
[5, р.12-13]

Покупець	Об'єкт Купівлі	Дата	Вартість угоди, млн. дол. США
QBE Insurance Group	Secura NV	05.07.2010	339,2
Max Capital Group	Harbor Point Re	04.03.2010	1521,0
Fairfax Financial Holdings Limited	Odyssey Re Holdings Corp.	18.09.2009	1008,1
Vaildus Holdings, Ltd	IPC Holdings, Inc	09.07.2009	1781,9
Partner Re Ltd	Paris Re Holdings Limited	04.07.2009	2081,3

Консолідації перестраховиків перешкоджало зниження цін на акції у зазначені періоди, за якого перестраховикам не вигідно та дорого фінансувати купівлю іншого перестраховика через випуск акцій. Крім того M&A-угоди на перестраховальному ринку традиційно забезпечують зменшення сукупного ліміту на ринку, що є сприятливим для страховиків, які шукають додаткові перестрахові місткості.

Розглянувши регіональний розвиток світового ринку перестраховання, зазначимо певні закономірності у розподілі перестраховальної премії між перестраховальними компаніями різних країн (табл. 2).

Таблиця 2

Регіональний розподіл глобального ринку перестраховання за перестраховальними преміями впродовж 2009-2010 рр., млрд. дол. США
[1, р.13; 2, р.8]

Регіон світу	Обсяг перестраховальної премії		Темпи зростання, %
	2009 рік	2010 рік	2010/2009
Північна Америка	73,0	87,3	119,6
Європа	60,0	61,6	102,7
Азія і Австралія	15,0	36,1	240,7
Латинська Америка	5,8	7,3	125,9
Африка, Середній і Близький Схід	3,4	4,9	144,1
Інші країни	26,8	0,1	-99,6
Всього	184,0	197,3	107,2

Дані табл. 2 ілюструють очевидні тенденції регіонального розвитку світового ринку перестраховання в 2009-2010 рр., відповідно до яких обсяг перестраховальних премій зростає в усіх регіонах світу. При цьому найбільші темпи їх нарощування характерні для країн Азії та Австралії

(240,7%), що зумовлено підвищенням тарифів з перестраховання катастрофічних ризиків при поновленні перестраховальних договорів в Австралії у зв'язку зі штормами, збитки від яких склали 1 млрд. австралійських доларів [6, с.15].

Отже, близько 80% світового перестраховального ринку займають перестраховики Америки і Європи. Зокрема, якщо Північній Америці в 2009 році належить 39,7% перестраховальних премій у світі, то в 2010 році – 44,3% премій. Значна концентрація перестраховання характерна для Європи, однак прослідковується тенденція до незначного зниження її частки на ринку від 32,7% в 2009 році до 31,2% в 2010 році, що пояснюється вищими темпами зростання перестраховального бізнесу у перестраховиків на американському континенті порівняно з європейськими перестраховиками. Зазначимо, що інтеграційні процеси на ринках перестраховання Латинської Америки, Африки, Середнього і Близького Сходу тільки зароджуються, а відтак, досить незначною є частка їх перестраховиків на світовому ринку перестраховання.

Серед основних тенденцій світового ринку перестраховання у 2009-2010 рр. відзначимо наступні: на ринку Азіатсько-Тихоокеанського регіону тарифи за договорами ексцедентного перестраховання майна від природних катастроф продовжують знижуватися, однак можуть зрости загальні витрати через постійно наростаючу загрозу потенційних збитків та стрімкий ріст утриманих нетто-премій. Цеденти продовжують підвищувати ліміти утримання, що пов'язано із зростанням обсягів оплаченого капіталу, та мінімізувати витрати на перестраховання. Договори ексцедентного перестраховання майнових ризиків за беззбитковими програмами знаходяться у зоні цінового тиску у зв'язку з високою місткістю ринку. Стабілізуються ціни на перестраховання малих і середніх ризиків. Водночас на Європейському континенті впродовж 2010 року на ринку Австрії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Великобританії та Ірландії прослідковуються тенденції до падіння тарифів на перестраховання внаслідок виникнення надлишкової місткості на ринку. Оскільки не відбулося жодних крупних подій, національні ринки перестраховання у цих країнах характеризується стабільністю, показники діяльності їх перестраховиків – високим інвестиційним доходом та позитивними результатами страхових й перестраховальних операцій. Винятком є страхування цивільної відповідальності власників автотранспорту, яке відзначається негативними показниками та результатами. Водночас, катастрофічні події 2010 року в Центральній та Східній Європі призвели до зростання попиту на комплексні програми захисту від катастроф, підвищення тарифів за тими видами перестраховання ризиків, за якими настали страхові події, зростання лімітів утримання за договорами ексцедентного перестраховання. При

цьому місткість ринку залишилася стабільною, що свідчить про високу капіталізацію перестраховиків [7, с.22-24].

На ринку перестраховування США в 2010 році простежуються аналогічні тенденції: скорочення тарифів при розміщенні майнових катастрофічних ризиків на 10-20%, висока капіталізація ринку та стабільний попит на перестраховальний захист, пом'якшення ринкових умов і позитивна динаміка прибутковості перестраховиків.

Висновки. Отже, підводячи підсумки, зауважимо, що на світовому перестраховальному ринку простежуються тенденція до нерівномірного територіального розподілу перестраховальних послуг. При цьому у регіонах світу з високим рівнем економічного розвитку ринки перестраховування є більш потужними та об'ємними, а тому здійснюють вагомий вплив на розвиток міжнародних страхових відносин.

Водночас, на світовому ринку перестраховування проявляються процеси інтеграції та глобалізації, що полягають у:

- концентрації страхового і перестрахового капіталів з метою забезпечення фінансової стійкості перестраховиків внаслідок підвищення капіталізації та економії витрат в процесі ефективного управління;
- консолідації ринку перестраховування, що сприятиме підвищенню можливостей для прийняття більшої кількості та розмірів страхових ризиків від цедентів, які бажають укласти договори перестраховування з високо капіталізованими перестраховиками;
- поглибленні подальшої територіальної диверсифікації бізнесу та розширенні географії перерозподілу ризиків за допомогою перестраховування;
- трансформації традиційних видів перестраховування шляхом конвергенції перестраховальних і фінансових послуг й утворення альтернативного (фінансового) перестраховування та запровадження перестраховування на основі раціонального управління активами перестраховика (сек'юритизації).

Література

1. Global Reinsurance Market Report (GRMR) (End-year edition), 22 Desember 2010 // International Association of Insurance Supervisors (IAIS). – 42 p.
2. Reinsurance and Financial Stability, 19 July 2012 // International Association of Insurance Supervisors (IAIS). – 52 p.
3. Reinsurance Market Outlook june-july 2012 update [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.thoughtleadership.aonbenfield.com/Documents/20120707_june_july_renewals_update.pdf.
4. Філонюк О. Огляд глобального ринку перестраховування / О. Філонюк // Страхова справа. – 2009. – №2 (34). – С.30-43.

5. Merger and Acquisition Trends // Reinsurance Market Outlook. Partnership Renewed // January 2011. – AON BENFIELD. – 58 p.
6. Світовий ринок перестраховування: підсумки 1 півріччя 2010 року / Б. Ерхарт, Ш. Мілденхолл, Т. Хетлстад [Переклад О. Філонюк] // Страхова справа. – 2010. – №2 (38). – С.14-17.
7. Огляд міжнародного ринку перестраховування. Основний тренд 2010 року – розвиток партнерських відносин / Б. Ерхарт, С. Мілденхолл, Д. Мур, Т. Хетлстад [Переклад О. Філонюк] // Страхова справа. – 2011. – №2 (42). – С.20-24.

Аннотация. В статье исследованы основные тенденции функционирования мирового рынка перестрахования. Определены проблемы на рынке в условиях глобального экономического кризиса и положительные изменения его развития в посткризисный период.

Ключевые слова: международное перестрахование, мировой рынок перестрахования, перестраховочная премия, перестраховочные компании.

Summary. The article deals the major trends of the world reinsurance market functioning. The problems of the insurance market in conditions of global economic crisis and improvements of its development in the post-crisis period are determined.

Keywords: international reinsurance, global reinsurance market, reinsurance premiums, reinsurance companies.